

Euskarari buruzko jarrerak eta iritziak Nafarroan, Inkesta Soziolinguistikoaren arabera

**Actitudes y opiniones sobre el euskera en Navarra, en
base a la Encuesta Sociolingüística**

**Comportements et opinions sur le langue basque en
Navarre, selon l'Enquête Sociolinguistique**

**Attitudes and opinions on Basque in Navarra,
according to the Sociolinguistic Survey**

AIZPURUA, Jon

Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzako Plangintza eta Azterlan Zerbitzuko arduraduna

Noiz jaso: 2014-09-01

Noiz onartua: 2014-09-30

Euskera. 2013, 58, 1. 73-88. Bilbo
ISSN 0210-1564

Nafarren % 37,7 euskararen erabilera sustatzearen alde dago, % 27,8 ez alde ez aurka eta % 34,5 aurka dago. Azken 20 urteotan, euskararen alde daudenen ehunekoak 16 puntu egin du gora, eta beste horrenbeste egin du behera euskara sustatzearen aurka daudenenak. Jarrerari buruzko emaitzetan eragiten duen aldagai nagusietako bat hizkuntza-gaitasuna da. Izan ere, elebidunen artean % 88,7 daude euskararen erabilera sustatzearen alde eta erdal-dunen artean % 27,8.

Euskarari buruzko pertzepzioei dagokienez, Nafarroako biztanle gehienek (% 79) uste dute gizartean bi hizkuntza izatea ez dela arazo iturri eta ona dela umeez eskolan euskara ikastea (% 82).

Hitz-gakoak: Jarrera, pertzepzioa, euskara, erabilera, sustatu, hizkuntza-gaitasuna.

El 37,7% de los navarros esta a favor de impulsar el uso del euskera, el 27,8% ni a favor ni en contra, y el 34,5% esta en contra. En los últimos 20 años, el porcentaje de los que están a favor del euskera ha aumentado un 20%, inversamente proporcional a la disminución del porcentaje de los que estan en contra. Una de las variables que más inciden en este cambio es el de la competencia lingüística. El 88,7% de los bilingües esta a favor de este impulso, por sólo el 27,8% de los castellano parlantes.

En cuanto a la percepción del euskera, la mayoría de los habitantes de Navarra (79%) cree que en una sociedad coexistan dos lenguas no es fuente de conflicto, y que es bueno que los niños aprendan euskera en la escuela (82 %).

Palabras clave: Actitud, percepción, euskera, uso, promoción, competencia lingüística.

37,7 % des Navarrais se disent prêts à favoriser l'usage de la langue basque, 27,8% ne sont ni pour ni contre et 34,5% sont contre. Ces 20 dernières années, le pourcentage de ceux qui se déclarent favorables a augmenté de 20%, cela étant inversement proportionnel à la diminution du pourcentage de ceux qui se déclarent contre. L'une des variables qui joue un grand rôle dans ce changement est la compétence linguistique. 88,7% des bilingües est favorable à ce soutien, pour seulement 27,8% des hispanophones.

En ce qui concerne la façon de percevoir la langue basque, la majorité des habitants de Navarra (79%) croit qu'une société ou coexistent deux langues n'est pas une source de conflit et qu'il est bon que les enfants apprennent le basque à l'école (82%).

Mots clés: Attitude, perception, langue basque, usage, promotion, compétence linguistique.

37.7 % of the inhabitants of Spanish Navarre are in favour of promoting the use of Basque, 27.8 % neither for nor against, and 34.5 % are against it. In the last 20 years, the percentage of those in favour of Basque has increased by 20% in inverse proportion to the decrease in the percentage of those against it. One of the variables which have most influenced this change is that of language competence. 88.7 % of bilinguals are in favour of this initiative, as compared to 27.8 % of Spanish speakers.

As for how Basque is perceived, the majority of the inhabitants of Navarre (79 %) believe that the fact that two languages coexist in society is not a source of conflict and that it is a good idea for children to learn Basque at school (82 %)

Keywords: Attitude, perception, Basque, use, promotion, language competence.

Euskarari buruzko jarrerak eta pertzepzioak Nafarroan, inkesta Soziolinguistikoaren arabera.

Saioan zehar erabiliko diren datuak Inkesta Soziolinguistikoa jasotakoak izango dira. Datu horietan oinarrituta, Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak indize bat eratu zuen 1991n, euskara sustatzeari buruzko jarrerak ezagutzeko. Indize horren arabera emaitza nagusiez gain, indizea eratzeko erabilitako galderen emaitzak banan-banan azalduko dira. Hala ere, nafarrek euskarari buruz duten pertzepzioa ere jorratuko da.

Laburbilduz, 16 urte edo gehiagoko nafarren % 37,7 euskararen erabilera sustatzearen alde dago, % 27,8 ez alde ez aurka eta % 34,5 aurka dago. Azken 20 urteotan, euskararen alde daudenen ehunekoak 16 puntu egin du gora, eta beste horrenbeste egin du behera euskara sustatzearen aurka daudenenak. Jarrerari buruzko emaitzetan eragiten duen aldagai nagusietako bat hizkuntza-gaitasuna da. Izan ere, elebidunen artean % 88,7 daude euskararen erabilera sustatzearen alde eta erdaldunen artean % 27,8.

Euskarari buruzko pertzepzioei dagokienez, Nafarroako biztanle gehienek (% 79) uste dute gizartean bi hizkuntza izatea ez dela arazo iturri eta ona dela umeei eskolan euskara ikastea (% 82). Euskara gaztelania bezain aberatsa dela % 43k pentsatzen du. Azkenik, nafarren % 68k uste du euskara ez dagoela galtzeko arriskuan, baina % 59ri irizten zaio euskarak ez duela inoiz gaztelaniak duen indarra izango.

1. Euskararen egoeraren eta bilakaeraren laburpena Nafarroan

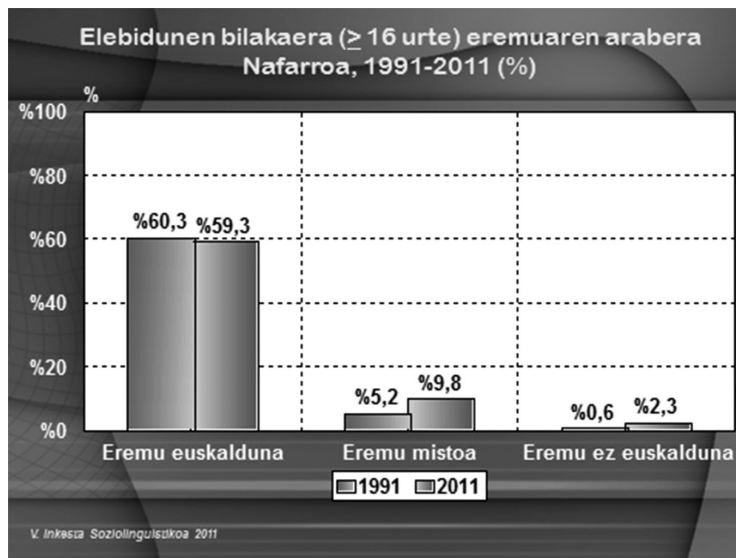
Hizkuntza-gaitasuna

V. Inkesta Soziolinguistikoaren arabera, 2011n Nafarroan 16 urte edo gehiagoko biztanleriaren % 11,7 elebiduna da, % 7,5 elebidun hartzailea eta % 80,7 erdalduna. Eremu euskalduna da elebidunen ehunekorik eta kopururik handiena duena (% 59,3 eta 30.000 pertsona, hurrenez hurren). Ere-

mu mistoko elebidunak % 9,8 dira, hau da 29.000 pertsona. Ereku ez euskaldunak du Nafarroako elebidunen ehunekorik eta kopururik txikiena (% 2,3 eta 4.000 pertsona, hurrenez hurren).

Atzera begiraturaz gero, hogeitun urtean 2,2 puntuko igoera izan du elebidunen ehunekoak. 1991n Nafarroako elebidunak % 9,5 ziren, eta orain % 11,7 dira. Era berean, elebidun hartzaileek gora egin dute, biztanleen % 4,6 izatetik % 7,6 izatera iritsi baitira azken hogeitun urteotan.

Elebidunen igoera batez ere eremu mistoan gertatu da (% 5,2tik % 9,8ra). Ereku ez euskalduneko elebidunak oso gutxi dira orain, % 2,3, eta duela hogeitun urte % 0,6 ziren. Ereku euskaldunean, aldiz, elebidunen ehunekoa bere horretan dago hogeitun urteotan, % 60 inguruan, alegia.

Elebidunen ehunekorik handiena gazteen artean dago. Gaur egun, 16 eta 24 urtekoen artean elebidunak % 20,8 dira eta 25 eta 34 urtekoen artean % 14,5. 35 urtetik gorakoen artean, aldiz, elebidunen ehunekoa % 10 edo txikiagoa da.

Erraztasuna

Elebidunen multzorik handiena (% 47,9) hobeto moldatzen da erdaraz euskaraz baino. Erdal elebidun gehienak eremu mistoan bizi dira (% 66). Lehen hizkuntzari dagokionez, gehienek (% 67) erdara izan dute lehen hizkuntza.

Nafarroako elebidunen % 25 euskaraz erdaraz baino hobeto moldatzen da. Euskal elebidun ia guztiek euskara izan dute lehen hizkuntza eta ia denak eremu euskaldunean bizi dira (hamarretik bederatzi).

Euskaraz eta erdaraz berdin moldatzen direnak elebidunen % 27,1 dira. Elebidun orekatuak eremu euskaldunean bizi dira gehienak, eta hamarretik lau (% 41) eremu mistoan. Elebidun orekatu ia guztiek euskara izan dute lehen hizkuntza (% 81).

Erabilera

Euskararen erabilerari dagokionez, 16 urte edo gehiagoko nafarren % 10,1ek euskara erabiltzen du neurri batean ala bestean:

- a) % 5,5ek euskararen erabilera trinkoa egiten du, hau da, euskara erdara beste edo gehiago erabiltzen du eguneroko jardunean.
- b) Aldi berean, % 4,6k euskara erabiltzen du, baina erdara baino gutxiago.

Gainerako guztiek (% 89,8) erdara erabiltzen dute beti (% 87,4) edo ia beti (% 2,5).

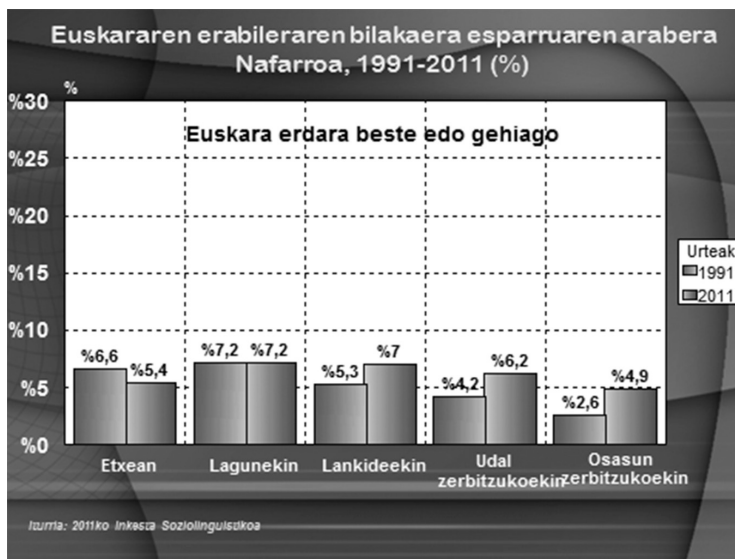
Azken 20 urteotako bilakaera aztertuz gero, euskararen erabilerak ia ez du gorabeherarik izan Nafarroan. 1991 eta 2011 arteko aldeak puntu eta erdikoak edo txikiagoak izan dira kasu guztietan.

Erabilerari buruzko emaitzetan alde handiak daude eremu batetik bestera. Izan ere, euskara erdara beste edo gehiago erabiltzen dutenak, hau da, euskararen erabilera trinkoa egiten dutenak % 48,6 dira eremu euskaldunean, % 1,7 mistoan eta % 0,2 eremu ez euskaldunean. Horiez gain, euskara erabiltzen dutenak, baina erdara baino gutxiago, % 7,9 dira eremu euskaldunean, % 6,2 mistoan eta % 1,3 eremu ez euskaldunean.

Nafarroan, etxeko erabilera zertxobait txikiagoa da gaur egun duela 20 urte baino. Euskara erdara beste edo gehiago erabiltzen zutenak % 6,6 ziren 1991n eta % 5,4 dira 2011n. Hala ere, esan behar da seme-alabekin eta neba-arrebekin erabilerak gora egin duela (1,5 eta 0,8 puntu, hurrenez hurren).

Nafarroako biztanleen % 7,2k euskara erdara beste edo gehiago erabiltzen du lagunekin eta % 7,1ek lagunekin. Azken 20 urteotan, euskara erdara beste edo gehiago erabiltzen dutenen ehunekoak bere horretan jarraitzen du lagunekin eta hasi egin da lankideekin (1,7 puntu).

Eremu formalari dagokionez, euskara erdara beste edo gehiago % 6,4k egiten dute udal zerbitzukoekin eta % 4,9k osasun-zerbitzukoekin. Azken 20 urteotan, euskararen erabilera gora egin du eremu formalean. Hala ere, 2001etik hona euskararen erabilera moteldu egin da, eta zenbait esparrutan atzera egin du.

Nafarroako euskaldunaren ezaugarri nagusiak

Orain arte emandako datuak kontuan hartuta, Nafarroako euskaldunen artean gehien nabarmentzen diren ezaugarriak definitzeko saiakera bat egingo dugu jarraian. Horrek ez du esan nahi, inondik inora, Nafarroako euskaldun guztiak jarraian azalduko ditugun bezalakoak direnik. Adinaren edota eremuaren arabera, esaterako, oso bestelakoak diren euskaldunak ere badira Nafarroan, Euskal Herriko gainerako guneeetan gertatzen den bezala.

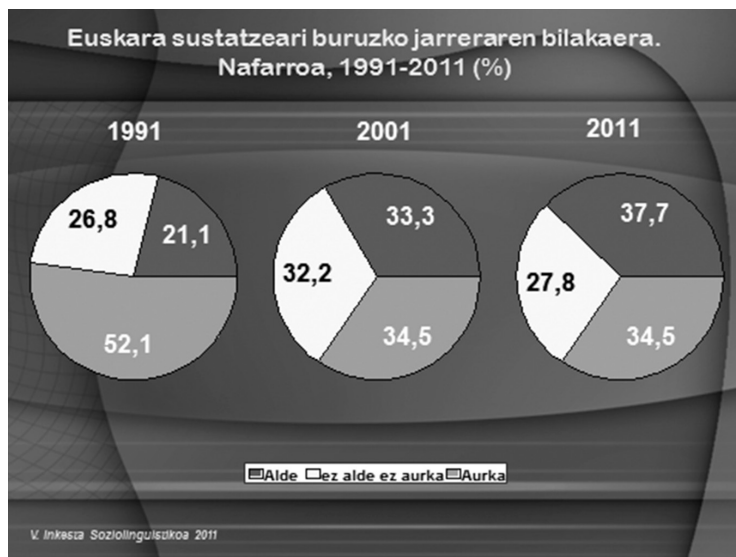
Nafarroako euskalduna gaztea da (% 41ek 35 urte baino gutxiago), eta Nafarroan bertan jaiotakoa (% 88). Hala ere, ez dago argi non bizi den (% 47 eremu euskaldunean eta % 45 eremu mistoan). Goi mailako batxilergoa (% 25) edo unibertsitate mailako ikasketak ditu (% 32). Ikasketak erdaraz egin ditu (% 50etik gora ikasketak maila guztietan), baina lagun asko ditu ikasketak euskarazko ereduetan egin dituztenak (% 40tik gora oinarrizko eta bigarren mailakoetan, eta % 31 goi mailakoetan). Euskara du lehen hizkuntza (% 47,5), baina bere inguruan gero eta gehiago dira lehen hizkuntza erdara duten euskaldunak (25 urtetik beherako gazteen artean % 50etik gora). Erraztasun handiagoa du erdaraz euskaraz baino (% 47,9). Euskarari buruzko interes handia du (% 94), eta euskararen erabilera sustatzearen alde dago (% 89).

2. Euskararen erabilera sustatzeari buruzko jarrera

Nafarroako euskaldunak argi eta garbi azaltzen dira euskararen erabilera sustatzearen alde. Baina zein da nafarrek oro har euskararen erabilera sustatzearekiko duten jarrera? Galdera horri erantzuten ahaleginduko gara jarraian.

Euskararen erabilera sustatzeari buruzko jarrera ezagutzeko, euskararekin lotutako hainbat gairi buruz galdetu zaie Nafarroako biztanleei. Emandako erantzunekin tipologia bat eratu du Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak. Tipologia horren arabera, Nafarroako biztanleak hiru

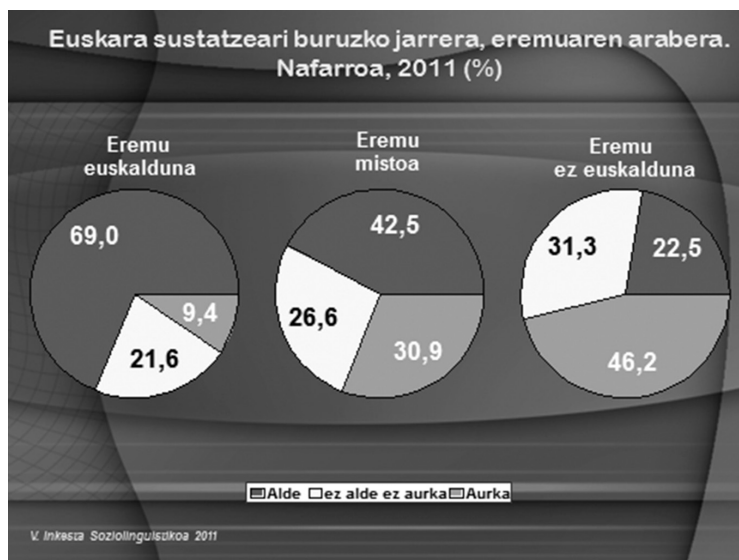
multzotan sailkatu dira: alde daudenak, kontra daudenak eta ez alde ez kontra daudenak.

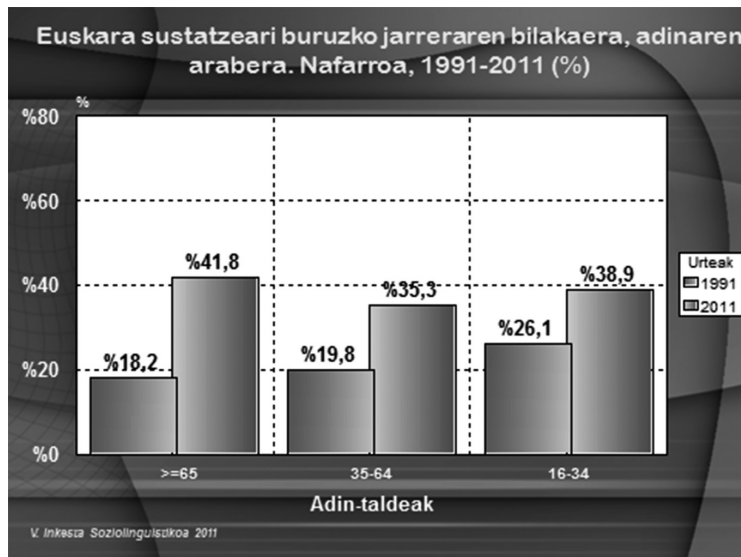
Nafarren % 37,7 euskararen erabilera sustatzearen alde daude, % 27,8 ez alde ez aurka eta % 34,5 aurka daude.

Nafarroan euskararen erabilera sustatzearen aldeko jarrerak 16 puntuko igoera izan du hogeiei urtean. Izan ere, 1991n euskal herritarren % 21,6 zegoen euskara sustatzearen alde eta % 37,7 dago gaur egun.

Euskara sustatzearen aldeko jarrera askoz handiagoa da eremu euskaldunean (% 69), eremu mistoan (% 42,5) eta eremu ez euskaldunean (% 22,5) baino. Eremu euskaldunean nagusi dira alde daudenak. Eremu mistoan gehiago dira alde azaltzen direnak eta eremu ez euskaldunean gehiago aurka agertzen direnak.

Adinari dagokionez, zaharren artean zertxobait handiagoa da euskararen alde agertzen direnen portzentajea (% 41,8), gazteen (% 38,9) eta helduen (% 35,3) artean baino. Azken 20 urteotan euskararen erabilera sustatzearen aldeko jarrerak gora egin du adin-talde guztietan.

Bigarren atal honen hasieran esan bezala, jarrerari buruzko emaitzak Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak eraturako tipologia baten arabera atera dira. Baina interesgarria iruditu zaigu tipologia hori eratzeko erabili diren galderak zein diren eta bakoitzean jasotako erantzunak nolakoak izan diren azaltzea.

Lau galdera edo baieztapen egin dira, eta bakoitzaren aurrean bere burua kokatzeko eskatu zaio inkestatuari. Galdera edo baieztapenak eta emaitzak honakoak izan dira:

2.1. Ezinbestekoa da haur guztiek euskara jakitea

Nafarroako biztanleen % 48 haur guztiek euskara jakitea ezinbestekoa izatearen aurka azaldu dira eta ia beste horrenbeste (% 43) alde. Eremuaren araberrako aldeak esanguratsuak dira: eremu euskaldunetan % 72 alde azaltzen dira, mistoan parez pare daude aldekoak eta kontrakoak (% 46na), eta ez euskaldunetan erdia baino gehiago kontra dago (% 57). Lau euskaldunetik hiru (% 78) alde agertu dira eta erdaldunen erdia pasatxo (% 55) kontra.

Euskararen erabilera sustatzeari buruzko tipologia (1)

Ezinbestekoa da haur guztiek euskara ikastea

2011	Nafarroa	Euskalduna	Mistoa	Ez euskalduna	Elebiduna	Erdalduna
Alde	43	72	46	32	78	35
Ez alde ez aurka	9	6	9	10	8	9
Aurka	48	23	46	57	14	55

V. inkesta Soziolinguistikoa 2011

2.2. Administrazio publikoan sartzeko, beharrezkoa izan beharko litzateke euskara jakitea

Nafarroako biztanleen erdia baino zertxobait gehiago (% 53) Administrazio publikoan sartzeko euskara jakitea beharrezkoa izatearen alde dago eta % 38 kontra. Eremuari dagokionez, euskaldunetan % 77 eta mistoetan % 56 alde daude. Ez euskaldunetan, aldiz, kontra agertzen dira % 45. Hizkuntza-gaitasunaren arabera, aldea handia da: euskaldunen % 91 alde daude, eta erdaldunen artean parekatuta daude aldekoak eta kontrakoak (% 45 eta % 44, hurrenez hurren).

Euskararen erabilera sustatzeari buruzko tipologia (2)

Administrazio publikoan sartzeko beharrezkoa izan beharko litzateke euskara jakitea

2011	Nafarroa	Euskalduna	Mistoa	Ez euskalduna	Elebiduna	Erdalduna
Alde	53	77	56	39	91	45
Ez alde ez aurka	9	6	6	14	3	10
Aurka	38	16	37	45	6	44

V. Inkesta Soziolinguistikoa 2011

2.3. Nafarroan ikusi eta entzuten diren telebista eta irratiek programa gehiago izan beharko litzukete euskaraz

Nafarroako biztanleen erdiak (% 50) uste du Nafarroan ikusi eta entzuten diren telebista eta irratiek programa gehiago izan beharko litzuketela euskaraz, eta herenak (% 32) ez du halakorik uste. Eremu euskaldunean eta mistoan gehiengoak dira alde daudenak (% 75 eta % 56, hurrenez hurren). Eremu ez euskaldunean, aldiz, gehiago dira kontra daudenak (% 46). Euskaldunen gehiengo zabala (% 91) alde dago, eta erdaldunen artean aldekoak gutxiago badira ere (% 42), kontra daudenak baino gehiago dira (% 38).

Euskararen erabilera sustatzeari buruzko tipologia (3)

Nafarroan ikusi eta entzuten diren telebista eta irratiek programa gehiago izan beharko lituzkete euskaraz

2011	Nafarroa	Euskalduna	Mistoa	Ez euskalduna	Elebiduna	Erdalduna
Alde	50	75	56	34	91	42
Ez alde ez aurka	16	14	14	20	6	18
Aurka	32	12	26	46	2	38

V. Inkesta Soziolinguistikoa 2011

2.4. Hobe da jendeak ingelesa ikastea euskara ikastea baino

Nafarroako biztanleen % 46k uste dute hobe dela jendeak ingelesa ikastea euskara ikastea baino. Aldiz, biztanleen % 36 baieztapen horren kontra daude. Eremu euskaldunetan % 61 kontra azaldu dira, mistoan parez pare daude aldekoak (% 40) eta kontrakoak (% 42), eta erdaldunetan erdiak baino gehiagok (% 58) hala uste du. Azkenik, euskaldunen % 78 aurka daude eta erdaldunen % 53 alde.

Euskararen erabilera sustatzeari buruzko tipologia (4)

Hobe da jendeak ingelesa ikatea euskara ikatea baino

2011	Nafarroa	Euskalduna	Mistoa	Ez euskalduna	Elebiduna	Erdalduna
Alde	46	25	42	58	9	53
Ez alde ez aurka	18	13	18	19	13	19
Aurka	36	61	40	24	78	28

V. Inkesta Soziolinguistikoa 2011

3. Laburbilduz

Orain arte esandakoak laburbilduz:

1. Nafarroan, oro har, gehiago dira euskararen erabilera sustatzearen alde daudenak aurka daudenak baino.
2. Gainera, azken 20 urteotan hazi egin da euskararen erabilera sustatzearen alde dauden nafarren portzentajea.
3. Aldekoen hazkundera adin-talde guztietan eman da.
4. Oso handia da euskararen erabilera sustatzearen aldeko jarreraren eta euskararen ezagutzaren arteko korrelazioa. Euskaldunen gehiengo zabala dago euskara sustatzearen alde eta eremu euskaldunean handia da aldekoen portzentajea. Erdaldunen artean, aldiz, gehienek kontrako jarrera dute eta eremu ez euskaldunean nagusi dira aurka azaltzen direnak.
5. Jarrera nolakoa den ezagutzeko erabilitako baieztapen baten alde ego-teak ez dakar berez gainerakoetan berdin jokatzen denik. Haur guz-

tiek euskara ikasi behar dutela uste duenak, esaterako, ez du ezinbestean agertu behar hedabideetan euskararen presentzia areagotzearen alde, Administrazio publikoan sartzeko euskara eskatzearen alde edo ingelesari euskarari baino lehentasun handiagoa ez ematearen alde. Eta, noski, alderantziz ere ez.

6. Euskararen erabilera sustatzearen aldeko jarrera ezagutzeko erabilitako baieztapenak banan-banan aztertuz gero, eremu euskaldunean eta eremu ez euskaldunean dagoen jarrera nagusia argia da: aldekoa euskaldunean eta aurkakoa ez euskaldunean. Eremu mistoan, joerak askoz parekatuago daude, baina dagoeneko gehiago dira alde daudenak kontra daudenak baino.